

Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України

З А Т В Е Р Д Ю Ю

Завідувач аспірантури і докторантури

Ірина ЧИСТЯКОВА

Вересня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР «АКТУАЛЬНІ
ПИТАННЯ ІСТОРІОГРАФІЧНОГО ТА
ДЖЕРЕЛОЗНАВЧОГО ДИСКУРСУ З ІСТОРІЇ»**

Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**

Спеціальність: **032 Історія та археологія**

Рівень вищої освіти: **третій (освітньо-науковий)**

Ступінь: **освітньо-науковий (PhD)**

Кваліфікація: **доктор філософії (PhD) зі спеціальності**

032 Історія та археологія

Мова навчання **українська**

Погоджено науковою радою Сумського
державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

« *03* » *вересня* 2025 р.

Голова

Віталій Анатолійович

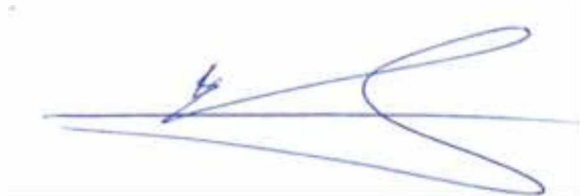
Розробник:

Кудінов Дмитро Валерійович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від «28 серпня» 2025 р.

Завідувач кафедри історії України
кандидат історичних наук, доцент

В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Аспірантура (доктор філософії)	Обов’язкова
		Рік підготовки:
2-й		
Семестр		
3-й		
Лекції		
16 год.		
Практичні, семінарські		
14 год.		
Самостійна робота		
90 год.		
Вид контролю: екзамен		
Загальна кількість годин – 120		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс «Науково-методологічний семінар «Актуальні питання історіографічного та джерелознавчого дискурсу з історії», розроблений для спеціальності **032 Історія та археологія**, є складовою підготовки аспірантів НН інституту історії, права та міжнародних відносин.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Науково-методологічний семінар «Актуальні питання історіографічного та джерелознавчого дискурсу з історії» – формування загальних уявлень про сучасний стан історіографії всесвітньої історії та історії України, а також джерелознавства.

Завданнями курсу є:

- ознайомити аспірантів із актуальними напрямками історичних досліджень;
- виявити й обговорити проблеми розвитку історичної науки в Україні на даному етапі її існування;
- визначити перспективні напрямки історичних досліджень;
- ознайомити аспірантів із сучасним станом розвитку джерелознавства;
- узагальнити розвиток історичного знання на Сумщині;
- схарактеризувати науковий доробок фахівців ННІ історії, права та міжнародних відносин СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**:

ІК 1. Здатність до розв'язання комплексних проблем в галузі гуманітарних наук під час професійної або дослідницько-інноваційної діяльності, що

передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя в контексті неперервної фахової підготовки, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, принципів академічної доброчесності, міжкультурної толерантності, керування загальнолюдськими цінностями

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, володіння креативним способом мислення.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення, аналізу і контекстуалізації значного обсягу наукової інформації з різних джерел, інтерпретацію результатів наукових досліджень.

ЗК 8. Здатність до оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя в контексті неперервної фахової підготовки, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, принципів академічної доброчесності, міжкультурної толерантності, керування загальнолюдськими цінностями.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 1. Здобуття глибинних знань у галузі історії та археології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових історичних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

СК 2. Здатність збирати дані для історичного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.

СК 3. Здатність аналізувати історичні явища з погляду фундаментальних історичних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

СК 7. Здатність до історико-креативної діяльності в науково-інноваційній сфері.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного освоєння аспірантом навчального курсу «Архівна евристика» передбачається інтеграція знань, умінь і навичок з таких дисциплін освітньо-професійної програми «Середня освіта: історія» другого (магістерського) рівня: «Актуальні проблеми Азії і Африки», «Сучасна історія

країн Європейського Союзу», «Дискусійні питання всесвітньої історії», «Історія Криму», «Становлення та розвиток української державності».

3. Результати навчання за дисципліною

Знання: періодизації та змісту історіографії всесвітньої історії та історіографії історії України Уміння: здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел для узагальнення результатів Комунікації: вибудувати та обґрунтовувати власну презентацію на основі проведеного наукового дослідження	РН 1	Виділяти загальнонаукові (філософські) компетентності, спрямовані на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору
Знання: історіософії, світоглядних відмінностей шкіл історії Уміння: здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел для узагальнення результатів Комунікації: вибудувати та обґрунтовувати власну презентацію на основі проведеного наукового дослідження.	РН 2	Демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації з використанням новітніх технологій у розв'язанні поставлених завдань
Знання: методів наукового дослідження, методів історіографічного дослідження та джерелознавчого аналізу Уміння: використовувати різні методи для отримання знання	РН 3	Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються
Знання: наукова ерудиція, спеціальні знання з всесвітньої історії, історії України, історіографії та спеціальних історичних дисциплін Уміння: навички історіописання, структурувати текст, виділяти об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження	РН 4	Вміти готувати наукові тексти та доповіді, доступно, на високому науковому рівні доносити сучасні наукові знання та результати досліджень до професійної та непрофесійної спільноти
Знання: уявлення про методологію історичних досліджень Уміння: використовувати методи наукового дослідження в історичних наративах	РН 10	Вміти інтегрувати існуючі методики та методи досліджень та адаптувати їх для практичного виконання поставлених завдань
Знання: періодизації та змісту історіографії всесвітньої історії та історіографії історії України Уміння: використовувати історіографічний та джерелознавчий аналіз при ознайомленні з літературою Комунікація: можливість якісно презентувати відповідь та відстоювати власну думку від час відповіді	РН 15	Орієнтуватися в масиві наукової літератури з вітчизняної історії, систематизувати науковий матеріал, критично аналізувати історичні джерела та історичні праці

4. Критерії оцінювання результатів навчання

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання аспірантами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень аспірантів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

– **49 балів:** участь у *семінарах* – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

– **26 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе тощо.

– **25 балів:** екзамен.

Разом – **100 балів.**

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями:

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
7	Аспірант відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує явища та процеси історії; виконує всі завдання; проявляє творчість і оригінальність в аналізі процесів і явищ минулого; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
6	Аспірант відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно інтерпретує явища та процеси історії; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована ініціативність.
5	Аспірант відповідає на більшість питань семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та здебільшого правильно інтерпретує явища та процеси історії; виконує завдання з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять; висловлює власну думку щодо предмету заняття, утім, складно підбирає аргументи на її підтвердження.

4	Аспірант дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує явища та процеси історії; завдання виконує, однак не в повному обсязі; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, допускаючи незначні помилки.
3	Аспірант дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; в основних рисах розуміє й інтерпретує явища та процеси; завдання виконує з помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
2	Аспірант дає відповіді на частину питань семінарського заняття, частково відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; помилково розуміє й інтерпретує явища та процеси; завдання виконує з помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу.
1	Аспірант не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки аспіранта для підсумкового контролю з дисципліни (екзамен)

Бали	Рівень	Оцінка	Критерії оцінювання
21-25	A	Відмінно	Оцінка виставляється за правильну, ґрунтовну та повну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, творче висвітлення.
16-20	B	Добре	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем.
11-15	C		Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, наведення з певною допомогою викладача адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем.
6-10	D	Задовільно	Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка проте відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу.
1-5	E		Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка містить певні негрубі помилки, відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, невмінням навести приклади до теоретичного матеріалу.
0	FX	Незадовільно	Оцінка виставляється за неправильну, неповну відповідь, відсутність міцних знань з питань курсу.

5. Розподіл балів

Поточний контроль								Разом	Екзамен	Загальна сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	49	25	100
Поточний контроль										
7	7	7	7	7	7	7				
Контроль самостійної роботи								26		
3	3	3	3	3	3	3	5			

6. Структура та обсяг навчальної дисципліни

6.1. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	у тому числі		
		Лекції	Практ.	Самост.
Тема 1. Розвиток сучасної історичної науки	12	2	2	8
Тема 2. Розвиток історичної науки на Сумщині	11	2	2	7
Тема 3. Поняття, методологія та проблематика мікроісторії	10	2	2	6
Тема 4. Дослідження повсякденності	12	2	2	8
Тема 5. Українська революція 1917–1921 рр.: історіографічний дискурс	11	2	2	7
Тема 6. Наукова діяльність кафедри історії України СДПУ імені А. С. Макаренка, 1991 – наш час	12	2	2	8
Тема 7. Регіоналістичні дослідження в Україні	12	2	2	8
Тема 8. Розвиток історичної кримології в Україні	10	2		8
Усього годин	90	16	14	60

6.2. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Розвиток сучасної історичної науки	2
2	Розвиток історичної науки на Сумщині	2
3	Поняття, методологія та проблематика мікроісторії	2
4	Дослідження повсякденності	2
5	Українська революція 1917–1921 рр.: історіографічний дискурс	2
6	Наукова діяльність кафедри історії України СДПУ імені А. С. Макаренка, 1991 – наш час	2
7	Регіоналістичні дослідження в Україні	2
8	Розвиток історичної кримиології в Україні	2
Разом		16

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Розвиток сучасної історичної науки	2
2	Розвиток історичної науки на Сумщині	2
3	Поняття, методологія та проблематика мікроісторії	2
4	Дослідження повсякденності	2
5	Українська революція 1917–1921 рр.: історіографічний дискурс	2
6	Наукова діяльність кафедри історії України СДПУ імені А. С. Макаренка, 1991 – наш час	2
7	Регіоналістичні дослідження в Україні	2
Разом		14

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Розвиток сучасної історичної науки	10
2	Розвиток історичної науки на Сумщині	10
3	Поняття, методологія та проблематика мікроісторії	12
4	Дослідження повсякденності	12
5	Українська революція 1917–1921 рр.: історіографічний дискурс	12
6	Наукова діяльність кафедри історії України СДПУ імені А. С. Макаренка, 1991 – наш час	12
7	Регіоналістичні дослідження в Україні	12
8	Розвиток історичної кримиології в Україні	10
Разом		90

7. Засоби діагности та форми контролю

7.1. Засоби діагностики результатів навчання

Наукові есе, наукові статті, відгуки-рецензії, підготовлені аспірантами дослідницькі проекти, презентації результатів виконаних досліджень, виступи, організація дискусії на наукових конференціях тощо; підготовка папки дослідника з алгоритмом роботи з науковим текстом.

7.2. Форми контролю

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: групове та індивідуальне опитування, контрольна (самостійна) робота, індивідуальна або групова презентація виконаного завдання, підготовка й демонстрування презентацій із аналізованих проблем, онлайнове та письмове тестування.

Форма підсумкового семестрового контролю: підсумкова оцінка може бути виставлена за поточного оцінювання – за сумою балів, набраних аспірантом на практичних заняттях. Сума балів за всі види робіт визначається в межах 100 балів.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Багалій Д. І. Нарис української історіографії: В 2-х кн. К.: Друк. Всеукр. акад. наук, 1923–1925.
2. Ващенко В. В. Фактори формування історичної концепції в українській історіографії кінця XIX – початку XX ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06. Дніпропетровськ, 1998. 17 с.
3. Головка В. Історіографія кризи історичної науки: Український контекст. К.: Ін-т історії України НАН України, 2003. 228 с.
4. Грицак Я. Й. Формування модерної української нації: історіографія та історіософія проблеми. К.: Генеза, 1996. 360 с.
5. Дисциплінарні виміри української історіографії: Колективна монографія / Відп. ред. та керівник авт. колективу О. А. Удод. К.: НАН України. Ін-т історії України, 2015. 462 с.
6. Дорошенко Д. І. Огляд української історіографії. К.: Українознавство, 1996. 256 с.
7. Зашкільняк Л. О. Сучасна світова історіографія: посібн. для студ. істор. спеціальн. Львів: ПАІС, 2007. 312 с.
8. Історик і Влада. Колективна монографія / Відповідальний редактор В. Смолій; творчий керівник проекту І. Колесник. К.: Інститут історії України НАН України, 2016. 543 с.
9. Калакура Я. Українська історіографія. К.: Генеза, 2004. 496 с.

10. Колесник І. І. Українська історіографія (XVIII – початок XX ст.). К.: Генеза, 2000. 256 с.
11. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. 566 с.
12. Коцур А. П., Коцур В. П. Історіографія історії України: Курс лекцій. Чернівці: Золоті литаври, 1999. 520 с.
13. Кравченко В. В. Українська історіографія епохи національного Відродження (друга половина XVIII – середина XIX ст.). Харків: Основа, 1996. 295 с.
14. Лекції з історії української історичної думки другої половини XIX – початку XX ст.: Навч. посіб. / Під ред. В. В. Ващенко. Дніпропетровськ: Дн. ун-т, 1998. 140 с.
15. Нові підходи до історіописання / за ред. Пітера Берка. К.: Ніка-Центр, 2010. 368 с.
16. Оглоблин О. Українська історіографія. 1917–1956. К.: б. в., 2003. 250 с.
17. Портнов А. Історії істориків. Обличчя й образи української історіографії XX ст. К.: Критика, 2011. 237 с.
18. Стельмах С. Історична думка в Україні XIX – початку XX ст. К.: Академія, 1997. 157 с.
19. Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми: Колективна монографія за редакцією Л. Зашкільняка. Львів: Львів. нац. ун-т імені І. Франка, 2004. 405 с.
20. Яковенко Н. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 375 с.
28. Яремчук В. Минуле України в історичній науці УРСР післясталінської доби. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2009. 526 с.
29. Яремчук В. П. Українська історіографія: суспільно-політич на історія: посібник. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2017. 288 с.
30. Ясь О. «На чолі республіканської науки...». Інститут історії України (1936–1986): Нариси з інституціональної та інтелектуальної історії (До 80-річчя установи). К.: НАН України. Ін-т історії України, 2016. 542 с.
31. Ясь О. Історик і стиль. Визначні постаті українського історіописання у світлі культурних епох (початок XIX — 80-ті роки XX ст.): Монографія: У 2 ч. / за ред. В. А. Смолія. К.: НАН України. Ін-т історії України, 2014. Ч. 1. 587 с.; Ч. 2. 650 с.

Додаткові:

1. Бадзьо Ю. Знищення і русифікація української історії в совєтській Україні. *Український історик*. 1982. Ч. 1-2. С. 54–64.
2. Білоконь С. Про становище історичної науки в Україні. *Український історик*. 1990. № 1–4. С. 138–144.
3. Бобіна О. В. Історіографія історії України: Навч. посіб. Миколаїв: УДМТУ, 2002. 24 с.
4. Богдашина О. М. Слобідський літописець історії України Д. І. Багалій. *Український історичний журнал*. 2008. № 1. С. 88–112.
5. Богдашина О. М. Життєві стратегії істориків радянської України 1920–1930-х рр. *Харківський історіографічний збірник*. 2012. Вип. 11. С. 80–94.

6. Василенко М. Проф. М. С. Грушевський як історик. *Український історик*. 1997. № 1–4. С. 145–156.
7. Верба І. В. Життя і творчість Наталії Полонської-Василенко (1884–1973): Монографія. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2008. 324 с.
8. Верба І. Олександр Оглоблин. Життя і праця в Україні. Б.м., 1999. 380 с.
9. Віднянський С.В. Заснування та діяльність Українського вільного університету – першої української високої школи за кордоном (1921–1945 рр.). *Український історичний журнал*. 1994. №4. С. 41–54.
10. Винар Л. Огляд історичної літератури про початки української козащини. *Український історик*. 1965. № 5. С. 28–37.
11. Водотика С. Г. Історична наука УСРР 1920-х років: соціополітичні, організаційні та концептуальні основи функціонування: Монографія. Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2006. 335 с.
12. Водотика С. Г. «Соціальне замовлення» історичній науці УСРР (1920–1930-і рр.). Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. К., 2001. – Вип. 4. С. 192–208.
13. Галаган В. Олександра Єфименко. *Історія України в особах: ХІХ – ХХ ст.* К.: Україна, 1995. С. 409–415.
14. Дорошенко Д. «История Русов» як пам'ятка української політичної думки другої половини ХVІІІ ст. *Хліборобська Україна*. Відень, 1921. Кн. 3. С. 181–198.
15. Заруба В. Розгром і знищення київської школи істориків М. Грушевського. *Український історик*. 1991–1992. № 3–4. С. 147–168.
16. Зашкільняк Л. Історіографічна творчість Михайла Грушевського на тлі європейської історичної думки кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Михайло Грушевський і українська історична наука. Матеріали наукових конференцій, присвячених Михайлові Грушевському*. Львів, 1999. С. 31–46.
17. Зашкільняк Л. Радянські історичні міфи в сучасній українській історіографії: «старе вино в нових міхах». *Світло й тіні українського радянського історіописання: Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, Україна, 22 -23 травня 2013 р.)* / за ред. В. А. Смолія. К.: Інститут історії України НАН України, 2015. С. 17–30.
18. Касьянов Г. Danse macabre: голод 1932–1933 років у політиці, масовій свідомості та історіографії (1980-ті – початок 2000-х). К.: Наш час, 2010. 271 с.
19. Касьянов Г. В., Толочко О. П. Національні історії та сучасна історіографія: виклики і небезпеки при написанні нової історії України. *Український історичний журнал*. 2012. № 6. С. 4–24.
20. Касьянов Г., Смолій В., Толочко О. Україна в російському історичному дискурсі: проблеми дослідження та інтерпретації. К.: НАН України. 2013. 128 с.
21. Коваль М. В. Політика проти історії: українська історична наука в Другій світовій війні й перші повоєнні роки. *Український історичний журнал*. 2002. № 1. С. 3–25.
22. Колесник І. Українське історієписання 1960-1980-х рр.: культурні розриви та метаморфози. *Світло й тіні українського радянського історіописання: Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, Україна, 22 -23 травня 2013*

- р.) / за ред. В. А. Смолія. К.: Інститут історії України НАН України, 2015. С. 169–177.
23. Кудінов Д. В. Нарис діяльності Конотопського істпарту. *Сумська старовина*. 2018. № LII. С. 19–37.
24. Кудінов Д. В. Селянський рух Наддніпрянської України в 1900 – лютому 1917 роках: історіографія проблеми. Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2014. 352 с.
25. Кучер Р.В. Наукове Товариство імені Т. Шевченка: два ювілеї. К.: Наукова думка, 1992. 112 с.
26. Куций І. Українська науково-історична думка Галичини (1830-і – 1894 рр.): рецепція національної історії. Тернопіль: Джура, 2006. 220 с.
27. Оглоблин О. Думки про сучасну українську советську історіографію. – Нью-Йорк: Орг. Оборони Чотирьох Свобід України, 1963. 87 с.
28. Оглоблин О. Українська історична наука в 1920-х роках. *Український історик*. 2000. № 1–3. С. 79–86.
29. Оглоблин О. Як большевики руйнували українську історичну науку. *Український історик*. 2000. №1–3. С. 16–53.
30. Пеленський Я. В'ячеслав Липинський – засновник державницької школи в українській історіографії. *Український історичний журнал*. 1992. № 2. С. 139–141.
31. Петренко І. М. Історик Наталія Мірза-Авак'янц (1888–1940?): життя і наукова спадщина. Полтава: ПУЕТ, 2021. 235 с.
32. Пиріг Р. Я., Тельвак В. В. Михайло Грушевський: біографічний нарис. К.: Либідь, 2016. 576 с.
33. Полонська-Василенко Н. Нарис історіографії України (історіографія XIX–XX ст.). *Історія України: 2-х тт.* К., 1992. Т. 1. С. 17–29.
34. Світленко С. Дмитро Яворницький: вчений та педагог в українському інтелектуальному співтоваристві. Дніпропетровськ: Вид-во «Ліра», 2015. 312 с.
35. Сакада Л. Д. «Український історик»: генеза, тематика, постаті. К.: Вид-во імені О. Теліги, 2003. 328 с.
36. Санцевич А. В. Видатний український історик М. Є. Слабченко. К.: б. в., 1993. 69 с.
37. Санцевич А. В. Теоретичні проблеми вітчизняної історії, історіографії та джерелознавства. *Український історичний журнал*. 1994. № 5. С. 148–150.
38. Сумщина. Велика спадщина. Краєзнавство / за заг. ред. О. Корнієнка; авт.-упоряд.: О. І. Кисельов, О. М. Корнієнко. Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга»», 2019. 384 с.
39. Толочко П. Україна і Русь в літописі Самовидця. *Київська старовина*. 1992. № 3. С. 7–11.
40. Удод О. А., Шевченко А. Ю. Микола Неонович Петровський (1894–1951): Життя і творчий шлях історика. К.: Генеза, 2005. 192 с.
41. Юркова О. Діяльність науково-дослідної кафедри історії України М. С. Грушевського (1924–1930). К.: Ін-т історії України НАН України, 1999. 433 с.

42. Юркова О. «Історія України» чи «Короткий курс», або як у 1940 році постала «українська радянська історіографія». *Світло й тіні українського радянського історіописання: Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, Україна, 22-23 травня 2013 р.)* / за ред. В. А. Смолія. К.: Інститут історії України НАН України, 2015. С. 89–108.
43. Яковенко Н. Нариси кризової історіографії. *Критика*. 2006. Число 1–2. С. 23–27.
44. Яковенко Н. Одна Клію; дві історії. *Критика*. 2002. Число 12. С. 12–14.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальні аудиторії, які обладнанні для проведення лекційних і семінарських занять.
2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.